

INTERNATIONAL SCIENCE REVIEWS

№1 (5) 2024

Social Sciences series

International Science Reviews

Social Sciences series

Published since 2020

No. 1 (5) / 2024

Astana 2024

International Science Reviews. Social Sciences series
журналының редакциялық алқасы

БАС РЕДАКТОР

- **Амандыкова Сауле Кошкеновна**, заң ғылымдарының докторы, профессор, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ

- **Ибраева Айгерим Ергалиевна** – PhD, әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдары жоғары мектебінің деканы, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);

РЕДАКТОРЛАР:

- **Хайрмуханмедов Нурбек Исабаевич**, PhD, құқық жоғары мектебінің деканы, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
- **Смагулова Зубиращ Калыбековна**, PhD, экономика жоғары мектебінің деканы, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
- **Ахмадиева Жанна Куанышевна**, педагогика ғылымдарының кандидаты, Педагогика институтының директоры, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
- **Яцек Залесны**, заң ғылымдарының докторы, профессор, Варшава университеті (Польша);
- **Милен Балтов**, PhD, профессор, Бургас еркін университеті (Болгария);
- **Ришард Пукала**, PhD, профессор, студенттер жұмыс жөніндегі проректор, Бронислав Маркевич қолданбалы ғылымдар мемлекеттік университеті (Польша);

-
- **Шалыпн Олег Васильевич**, педагогика ғылымдарының докторы, Новосибирск мемлекеттік педагогикалық университетінің профессоры (Ресей);
 - **Нағымжанова Қарақат Мұқашқызы**, педагогика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті (Қазақстан);
 - **Аленов Марат Амрадинович**, заң ғылымдарының докторы, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
 - **Аймурзина Бағлан Төлегенқызы**, экономика ғылымдарының докторы, профессор, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
 - **Нурмагамбетов Аманжол Мағзумович**, заң ғылымдарының докторы, профессор, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
 - **Анафинова Мадина Латыповна**, филология ғылымдарының кандидаты, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
 - **Жұмабаева Заида Ефимовна**, педагогика ғылымдарының кандидаты, профессор, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
 - **Окутаева Сауле Толегеновна**, PhD, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
 - **Самарханов Талант Нұржақыпұлы**, PhD, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
 - **Сейсекенова Айнаш Байкенженовна**, филология ғылымдарының кандидаты, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
 - **Шахметова Назира Аханқызы**, филология ғылымдарының кандидаты, Астана халықаралық университеті (Қазақстан).
-

International Science Reviews. Social Sciences series

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

- **Амандыкова Сауле Кошкеновна** – доктор юридических наук, профессор, Международный университет Астана (Казахстан)

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

- **Ибраева Айгерим Ергалиевна** – PhD, декан Высшей школы социально-гуманитарных наук, Международный университет Астана (Казахстан);

РЕДАКТОРЫ:

- **Хайрмуханмедов Нурбек Исабаевич**, PhD, декан высшей школы права, Международный университет Астана (Казахстан);
- **Смагулова Зубираш Калыбековна**, PhD, декан высшей школы экономики, Международный университет Астана (Казахстан);
- **Ахмадиева Жанна Куанышевна**, кандидат педагогических наук, доцент, директор педагогического института, Международный университет Астана (Казахстан);
- **Яцек Залесны**, доктор юридических наук, профессор, Варшавский университет (Польша);
- **Милен Балтов**, PhD, профессор, Бургасский свободный университет (Болгария);
- **Ришард Пукала**, PhD, профессор, проректор по работе со студентами, Государственный университет прикладных наук Бронислава Маркевича (Польша);
- **Шаляпин Олег Васильевич**, доктор педагогических наук, профессор, Новосибирский государственный педагогический университет (Россия);

-
- **Нагымжанова Каракат Мукашовна**, доктор педагогических наук, Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева (Казахстан);
 - **Аленов Марат Амрадинович**, доктор юридических наук, Международный университет Астана (Казахстан);
 - **Аймурзина Баглан Толегеновна**, доктор экономических наук, профессор, Международный университет Астана (Казахстан);
 - **Нурмагамбетов Аманжол Магзумович** – доктор юридических наук, профессор, Международный университет Астана (Казахстан);
 - **Анафинова Мадина Латыповна**, кандидат филологических наук, Международный университет Астана (Казахстан);
 - **Жумабаева Зайда Ефимовна**, кандидат педагогических наук, профессор, Международный университет Астана (Казахстан);
 - **Окутаева Сауле Толегеновна**, PhD, Международный университет Астана (Казахстан);
 - **Самарханов Талант Нуржакыпович**, PhD, Международный университет Астана (Казахстан);
 - **Сейсекенова Айнаш Байкенженовна** кандидат филологических наук, Международный университет Астана (Казахстан);
 - **Шахметова Назира Аханқызы**, кандидат филологических наук, Международный университет Астана (Казахстан).

**Editorial team of the journal
International Science Reviews. Social Sciences series**

CHIEF EDITOR

- **Saule Amandykova**, Doctor of Legal Sciences, Professor, Astana International University (Kazakhstan)

DEPUTY CHIEF EDITOR

- **Aigerim Ibrayeva**, PhD, Dean of the Higher School of Social Sciences and Humanities, Astana International University (Kazakhstan);

EDITORS:

- **Nurbek Khairmukhanmedov**, PhD, Dean of the Higher School of Law, Astana International University (Kazakhstan);
- **Zubirash Smagulova**, PhD, Dean of the Higher School of Economics, Astana International University (Kazakhstan);
- **Zhanna Akhmadiyeva**, Candidate of Pedagogical Sciences, Director of the Pedagogical Institute, Astana International University (Kazakhstan);
- **Jacek Zalesny**, Doctor of Legal Sciences, Professor, Warsaw University (Poland);
- **Milen Baltov**, PhD, Professor, Burgas Free University (Bulgaria);
- **Ryszard Pukała**, PhD, Professor, Vice-Rector for Student Affairs, Bronislaw Markiewicz State University of Applied Sciences (Poland);
- **Oleg Shalyapin**, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Novosibirsk State Pedagogical University (Russia);
- **Karakat Nagymzhanova**, Doctor of Pedagogical Sciences, L.N. Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan);

- **Marat Alenov**, Doctor of Legal Sciences, Astana International University (Kazakhstan);
- **Baglan Aimurzina**, Doctor of Economic Sciences, Professor, Astana International University (Kazakhstan);
- **Amanzhol Nurmagambetov**, Doctor of Legal Sciences, Professor, Astana International University (Kazakhstan);
- **Madina Anafinova**, Candidate of Philology, Astana International University (Kazakhstan);
- **Zaida Zhumabaeva**, Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Astana International University (Kazakhstan);
- **Saule Okutayeva**, PhD, Astana International University (Kazakhstan);
- **Talant Samarkhanov**, PhD, Astana International University (Kazakhstan);
- **Ainash Seisekenova**, Candidate of Philological Sciences, Astana International University (Kazakhstan);
- **Nazira Shahmetova**, Candidate of Philology, Astana International University (Kazakhstan).

Editorial address: 8, Kabanbay Batyr avenue, of.316, Astana, Kazakhstan, 010000

Tel.: (7172) 24-18-52 (ext. 316)

E-mail: aiu.socialscience@yandex.kz

International Science Reviews

Social Sciences series

Owner: Astana International University

Periodicity: quarterly

Circulation: 500 copies

МАЗМҰНЫ

Секция
ҚҰҚЫҚ

<u>Т.Қ.Садықов</u> БИ ТӨРЕЛІПІ ЖӘНЕ АЗАМАТТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫ МЕН БОСТАНДЫҚТАРЫ.....	15
<u>Е.Қ.Жүнісбаев, М.А.Аленов</u> ҚАШЫҚТЫҚТАН САТЫП АЛУ – САТУ ШАРТЫН ЖАСАУ СӘТІН АНЫҚТАУ МӘСЕЛЕСІ.....	20
<u>А.Б.Алмазұлы, Д.К.Амандықова</u> ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЗАҢНАМАСЫ БОЙЫНША АВТОРЛЫҚ ҚҰҚЫҚТЫ ҚОРҒАУДЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ТЕТІКТЕРІ.....	28
<u>Ә.Ә.Әлімжанов, С.Н.Сарсенова</u> ЖАРЫЛҒЫШ ЗАТТАРДЫҢ ҚОРШАҒАН ОРТАҒА ӘСЕРІ ТУРАЛЫ.....	35
<u>А.Д.Нурпеисова, М.К.Журунова</u> ЕҢБЕК ҚАТЫНАСТАРЫНДАҒЫ КЕМСІТУШІЛІКТЕН ҚҰҚЫҚТЫҚ ҚОРҒАУДЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	43
<u>А.Е.Тубина, А.К.Елүбекова</u> ҚАЗАҚСТАНДА ӘЙЕЛДЕРДІҢ ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	50
<u>Е.О.Жағалбай, Ж.Д.Сеілханов</u> АТЫС ҚАРУЫНЫҢ ЗАҢСЫЗ АЙНАЛЫМЫНЫҢ КРИМИНАЛИСТИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ ЖӘНЕ ОНЫ ЖАСЫРУ ТӘСІЛДЕРІ: ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҚЫЛМЫСТЫҚ КОДЕКСІН ТАЛДАУ.....	59
<u>А.Е.Мусаинов, Е.С.Жамбаев</u> ОРҒАНДАР МЕН ЛАУАЗЫМДЫ ТҮЛҒАЛАРДЫҢ КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖАУАПКЕРШІЛІГІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУҒА ШЕТЕЛ МЕМЛЕКЕТТІК КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ СОТТАРДЫҢ ҚАТЫСУ НЫСАНДАРЫ.....	67
<u>А.А.Нуркебаев, Г.К.Кульшарбекова</u> АДАМ МЕН АЗАМАТТЫҢ БОСТАНДЫҚ ПЕН ЖЕКЕ БАСЫНА ҚОЛ СҰҒЫЛМАУШЫЛЫҚҚА КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ ҚҰҚЫҒЫ.....	77

**Секция
ЭКОНОМИКА ЖӘНЕ ҚАРЖЫ**

Т.М.Үсенбаев ҚАЗАҚСТАНДА ИНВЕСТИЦИЯЛАУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР НАРЫҒЫН ДАМУДЫҢ ПРОБЛЕМАЛАРЫ МЕН ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ.....85

С.Ж. Галиев ЖАҢҒЫРТУ КОНЦЕПЦИЯСЫ ПОЗИЦИЯСЫНАН БЕЙІМДІ ЭКОНОМИКА.....92

А.М.Касымбекова, С.Т.Окутаева КӨШБАСШЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҮШІН БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ КОММУНИКАТИВТІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУ.....106

М.Д.Мукажанова, Г.А.Кадырова КОРПОРАТИВТІК ЭТИКА ЖӘНЕ СТРАТЕГИЯЛЫҚ КӨШБАСШЫЛЫҚ: КО RU PHARMA МЫСАЛЫНДАҒЫ КӨЗҚАРАС.....112

П.И.Казаку, Г.К.Байбашева ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БАҚ ҚЫЗМЕТІН РЕТТЕУ ЖАЛҒАН АҚПАРАТТАН ҚОРҒАУ ТӘСІЛІ РЕТІНДЕ.....121

А.А.Усипбеков БАНК ЖҮЙЕСІ: ОТАНДЫҚ ЖӘНЕ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕ.....127

Н.Е. Абдильдинова ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІГІ: ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ ЖӘНЕ БОЛАШАҒЫ.....137

**Секция
ӘЛЕУМЕТТІК ГУМАНИТАРЛЫҚ ҒЫЛЫМДАР**

А.Ж.Айтбай, Ә.Е.Ибраева ЕУРОПАЛЫҚ ОДАҚ ПЕН ОРТАЛЫҚ АЗИЯ ҮШІН БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ ЖАҢА ПЕРСПЕКТИВАЛАР.....148

**Секция
ПЕДАГОГИКА**

Н.А.Ырымбаева ЦИФРЛЫҚ ЭТИКЕТ СТУДЕНТТЕРДІҢ АҚПАРАТТЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУДЫҢ ШАРТЫ РЕТІНДЕ.....157

СОДЕРЖАНИЕ

Секция
ПРАВО

<u>Т.К.Садыков</u> ПРАВОСУДИЕ, ПРАВА И СВОБОДЫ ГРАЖДАН.....	15
<u>Е.К.Жүнісбаев, М.А.Аленов</u> ВОПРОС ОПРЕДЕЛЕНИЯ МОМЕНТА ЗАКЛЮЧЕНИЯ ДОГОВОРА ДИСТАНЦИОННОЙ КУПЛИ-ПРОДАЖИ.....	20
<u>А.Б.Алмазұлы, Д.К.Амандыкова</u> СОВРЕМЕННЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ АВТОРСКИХ ПРАВ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	28
<u>Ә.Ә.Әлімжанов, С.Н.Сарсенова</u> О ВЛИЯНИИ ВЗРЫВЧАТЫХ ВЕЩЕСТВ НА ОКРУЖАЮЩУЮ СРЕДУ.....	35
<u>А.Д.Нурпеисова, М.К.Журунова</u> НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ ОТ ДИСКРИМИНАЦИИ В ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЯХ.....	43
<u>А.Е.Тубина, А.К.Елубекова</u> АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРАВ ЖЕНЩИН В КАЗАХСТАНЕ	50
<u>Е.О.Жағалбай, Ж.Д.Сеілханов</u> КРИМИНАЛИСТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ НЕЗАКОННОГО ОБОРОТА ОГНЕСТРЕЛЬНОГО ОРУЖИЯ И СПОСОБЫ ЕГО СОКРЫТИЯ: АНАЛИЗ УГОЛОВНОГО КОДЕКСА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	59
<u>А.Е.Мусаинов, Е.С. Жамбаев</u> ФОРМЫ УЧАСТИЯ КОНСТИТУЦИОННЫХ СУДОВ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН В РЕАЛИЗАЦИИ КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ОРГАНОВ И ДОЛЖНОСТНЫХ ЛИЦ.....	67
<u>А.А.Нуркебаев, Г.К.Кульшарбекова</u> КОНСТИТУЦИОННЫЕ ПРАВА ЧЕЛОВЕКА И ГРАЖДАНИНА НА СВОБОДУ И ЛИЧНУЮ НЕПРИКОСНОВЕННОСТЬ.....	77

Секция
ЭКОНОМИКА и ФИНАНСЫ

<u>Т.М.Үсенбаев</u> ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ КАК ИНСТРУМЕНТА ИНВЕСТИРОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ.....	85
---	----

<u>С.Ж. Галиев</u> АДАПТИВНАЯ ЭКОНОМИКА С ПОЗИЦИИ КОНЦЕПЦИИ МОДЕРНИЗАЦИИ.....	92
<u>А. М.Касымбекова, С.Т.Окутаева</u> РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЛИДЕРСТВА.....	106
<u>М.Д.Мukazhanova, Г.А.Kadyrova</u> КОРПОРАТИВНАЯ ЭТИКА И СТРАТЕГИЧЕСКОЕ ЛИДЕРСТВО: ВЗГЛЯД НА ПРИМЕРЕ КО RU PHARMA.....	112
<u>П.И.Казаку, Г.К.Байбашева</u> РЕГУЛИРОВАНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СМИ В КАЗАХСТАНЕ КАК СПОСОБ ЗАЩИТЫ ОТ НЕДОСТОВЕРНОЙ ИНФОРМАЦИИ.....	121
<u>А.А.Усипбеков</u> БАНКОВСКАЯ СИСТЕМА: ОТЕЧЕСТВЕННАЯ ПРАКТИКА И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ.....	127
<u>Н.Е. Абдильдинова</u> ЭНЕРГЕТИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ КАЗАХСТАНА: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	137

**Секция
СОЦИАЛЬНЫЕ ГУМАНИТАРНЫЕ НАУКИ**

<u>А.Ж.Айтбай, Ә.Е.Ибраева</u> НОВЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА И ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ.....	148
---	-----

**Секция
ПЕДАГОГИКА**

<u>Н.А.Ырымбаева</u> ЦИФРОВОЙ ЭТИКЕТ КАК УСЛОВИЕ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ.....	157
--	-----

«INTERNATIONAL SCIENCE REVIEWS»
Social Sciences Series 2024 / №1

CONTENT

Section
LAW

<u>T.K.Sadykov</u> JUSTICE, RIGHTS AND FREEDOMS OF CITIZENS.....	15
<u>E.K.Zhunisbaev, M.A.Alenov</u> THE ISSUE OF DETERMINING THE MOMENT OF CONCLUSION OF THE REMOTE PURCHASE AND SALE AGREEMENT.....	20
<u>A.B.Almazuly, L.K.Amandykova</u> MODERN MECHANISMS OF COPYRIGHT PROTECTION UNDER THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	28
<u>A.A.Alimzhanov, S.N.Sarsenova</u> ON THE IMPACT OF EXPLOSIVES ON THE ENVIRONMENT.....	35
<u>A.D.Nurpeisova, M.K.Zhurunova</u> SOME ISSUES OF LEGAL PROTECTION AGAINST DISCRIMINATION IN EMPLOYMENT RELATIONS.....	43
<u>A.E.Tubina, A.K.Yelubekova</u> TOPICAL ISSUES OF ENSURING WOMEN'S RIGHTS IN KAZAKHSTAN.....	50
<u>E.O.Zhagalbai, Zh.D.Seilkhanov</u> CRIMINALISTIC ASPECTS OF ILLEGAL FIREARMS CIRCULATION AND CONCEALMENT METHODS: ANALYSIS OF THE CRIMINAL CODE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	59
<u>A.E.Musainov, E.S.Zhambaev</u> FORMS OF PARTICIPATION OF CONSTITUTIONAL COURTS OF FOREIGN COUNTRIES IN THE IMPLEMENTATION OF CONSTITUTIONAL AND LEGAL RESPONSIBILITY OF BODIES AND OFFICIALS.....	67
<u>A.A.Nurkebaev, G.K.Kulsharbekova</u> THE CONSTITUTIONAL RIGHT OF A PERSON AND A CITIZEN TO FREEDOM AND PERSONAL INVIOABILITY.....	77

**Section
ECONOMICS AND FINANCE**

- T.M.Usenbayev** PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF THE SECURITIES MARKET AS AN INVESTMENT TOOL IN KAZAKHSTAN.....85
- S. Zh.Galiev** ADAPTIVE ECONOMY FROM THE PERSPECTIVE OF THE MODERNIZATION CONCEPT.....92
- A.M.Kasymbekova, S.T.Okutaeva** THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATION SKILLS IN YOUNGER STUDENTS FOR THE FORMATION OF LEADERSHIP106
- M.D.Mukazhanova, G.A.Kadyrova** CORPORATE ETHICS AND STRATEGIC LEADERSHIP: A LOOK AT THE EXAMPLE OF KO RU PHARMA.....112
- P.I.Kazaku, G.K.Baibasheva** REGULATION OF MEDIA ACTIVITIES IN KAZAKHSTAN__AS A WAY TO PROTECT FROM INCORRECT INFORMATION.....121
- A.A.Usypbekov** THE BANKING SYSTEM: DOMESTIC PRACTICE AND FOREIGN EXPERIENCE.....127
- N.E.Abdildinova** ENERGY SECURITY OF KAZAKHSTAN: CURRENT STATE AND PROSPECTS.....137

**Section
SOCIAL HUMANITIES**

- A.Zh.Aitbay, A.E.Ibrayeva** NEW PERSPECTIVES FOR THE EUROPEAN UNION AND CENTRAL ASIA IN THE FIELD OF EDUCATION.....148

**Section
PEDAGOGY**

- N.A.Yrymbayeva** DIGITAL ETIQUETTE AS A CONDITION FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' INFORMATION COMPETENCE.....157

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЗАҢНАМАСЫ БОЙЫНША АВТОРЛЫҚ ҚҰҚЫҚТЫ ҚОРҒАУДЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ТЕТІКТЕРІ

Алмазұлы А.Б.,¹ Амандықова Л.К.²

¹Astana International University

Құқық жоғары мектебінің 2-курс магистранты

almazulybatukhan@gmail.com

²Astana International University

Құқық жоғары мектебінің профессоры, з.ғ.к.

monamie2000@mail.ru

Түйін. бұл жұмыс Қазақстан Республикасындағы авторлық құқықты қорғаудың заманауи тетіктерінің өзекті мәселелеріне назар аударады. Осы саладағы дауларды шешудің сотқа дейінгі және сот әдістерін қарастыра отырып, зияткерлік меншікке назар аударылады. Заңнамадағы соңғы өзгерістерді ескере отырып, зияткерлік меншік саласындағы дауларды сотқа дейінгі реттеу мүмкіндіктеріне ерекше назар аударылады. Жұмыс сонымен қатар авторлық құқық иелері мен құқық бұзушылар арасындағы мүдделер тепе-теңдігінің маңыздылығын көрсетеді, сонымен қатар авторлық құқықты бұзушылықтардың алдын алуға бағытталған сот бұйрықтары сияқты жаңа заңнамалық құралдарды талқылайды. Қорытындылай келе, бұл зерттеу жұмысы қазіргі қазақстандық заңнамадағы авторлық құқықты қорғаудың тиімді тетіктеріне шолу жасайды.

Кілт сөздер: Авторлық құқық, зияткерлік меншік, құқық иелерін қорғау, дауларды сотқа дейінгі реттеу, сот бұйрықтары, медиация, қорғаудың қазіргі заманғы тетіктері, Қазақстан Республикасының заңнамасы, құқықтық қорғау, зияткерлік меншік саласындағы даулар.

КІРІСПЕ

Қазіргі уақытта адам кітаптар, музыка, фильмдер, картиналар, сәулет және қала құрылысы туындылары, дизайн және зияткерлік шығармашылықтың басқа нәтижелері сияқты авторлық құқық объектілерімен өзара әрекеттеспейтін күнді елестету мүмкін емес. Авторлық құқық қоғам мен мемлекеттің үдемелі дамуында маңызды рөл атқара отырып, қазіргі адамның күнделікті өмірінің ажырамас бөлігі болды.

Авторлық құқық саласындағы халықаралық келісімдерге сәйкес қатысушы мемлекеттердің заңнамасы авторлардың рұқсатынсыз және сыйақы төлемей авторлық құқық объектілерін пайдалануда шектеулерді көздейтін ерекшеліктерді қамтуы мүмкін. Сонымен қатар, заңдарда авторлық құқық объектілеріне қол жетімділікті қамтамасыз етуге бағытталған ерекшеліктер де болуы мүмкін.

Мысалы, ғылыми және ақпараттық мақсаттар үшін шығармалардың үзінділеріне сілтеме жасауға, сондай-ақ ресми және діни рәсімдер аясында заңды түрде жарияланған музыкалық шығармаларды көпшілік алдында орындауға рұқсат етіледі.

НЕГІЗГІ БӨЛІМ

Зияткерлік меншік саласындағы заңнаманы ұдайы жетілдіру тұрғысынан Қазақстан өзінің заңнамалық актісіне өзгерістер енгізді. Мысалы, 2022 жылғы 20 маусымда "Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зияткерлік меншік саласындағы заңнаманы жетілдіру және мемлекет кепілдік берген заң көмегін көрсету мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" ҚР Заңы қабылданды. Бұл заң ҚР "Авторлық құқық және сабақтас құқықтар туралы" Заңының 19-бабына өзгерістер енгізіп, цифрлық оқу материалдарын пайдалана отырып, оқу процесін қамтамасыз ету мақсатында туындыны еркін пайдалану жағдайларын кеңейтті [1].

Енді енгізілген өзгерістердің арқасында емтихандар, аудиториялық сабақтар және автордың келісімін алмай немесе авторлық сыйақы төлемей өз бетінше даярлау барысында білім алушылар мен педагогтар үшін қысқа үзінділерді көшіруге рұқсат етіледі. Бұл түзетулер білім беру үдерісі шеңберінде Авторлық құқық объектілеріне қол жеткізуді қамтамасыз етуге бағытталған.

Біздің түсінігімізше, авторға тиесілі айрықша құқықтарды қорғаудағы алғашқы қадам туындының әрбір данасына арнайы қорғау белгісін орналастыру мүмкіндігі болып табылады. Бұл белгі ерекше авторлық құқық иесінің атын (атауын) және туындының алғашқы жарияланған жылын көрсете отырып, шеңбер ішіндегі латынның "С" әрпін білдіреді. Әдебиеттерде және заңнамада әдетте авторлық құқық белгілерін орналастыру авторлық құқықтың пайда болу мәселелерімен және авторлық презумпциямен байланысты. Алайда, біздің ойымызша, бұл белгілер қорғаныс функцияларын да орындайды және алдын-алу шарасының бір түрі болып табылады. Олар қорғалған авторлық құқықтың бар екендігі туралы хабардар етіп қана қоймай, сонымен қатар ықтимал бұзушыларды басқа біреудің туындысын пайдаланудың ықтимал теріс салдарларынан сақтандырады.

Авторлық құқық туралы заңнамадағы өзгеріс құқық иеленушіге залалды өтеудің немесе бұзушы алған кірісті алудың орнына белгіленген сомада өтемақы талап ету мүмкіндігін енгізу болды, бұл шығындар мен кірістің нақты мөлшерін дәлелдеуден гөрі ыңғайлы болып көрінеді. Белгіленген өтемақы мөлшері әдетте айтарлықтай және көп жағдайда құқық иесіне келтірілген залалды толығымен өтей алады. Авторлық құқықты қорғау жүйесіндегі тағы бір жаңалық-құқық иеленуші тарапынан талап-арыз қаралғанға дейін сот қолдануы мүмкін жедел шараларды енгізу. Судьяның жауапкерге туындылардың болжамды контрафактілік даналарын өндіруге, өсімін молайтуға, өткізуге немесе

пайдалануға тыйым салу туралы шешімі бізге бұлтартпаудың тиімді жедел құралы болып ұсынылады. Мемлекеттің маңызды функциясы оның аумағында құрылған немесе пайдаланылатын авторлық және сабақтас құқықтар объектілерін құқықтық қорғауды қамтамасыз ету болып табылады.

Құқық қолдану жүйесінде анықталған негізгі проблемалардың бірі-сот практикасының тиімділігінің жеткіліксіздігі және сәйкессіздігі, бұл заңнаманы қолданудағы қиындықтарды көрсетеді. Соңдықтан заңнаманың өзін жетілдіру ғана емес, сот жүйесінің жұмысын жақсарту да маңызды міндет болып табылады. Жанжалдарды тиімді, объективті және бейтарап шешуді судьялар мен заң қызметтерінің мамандануы арқылы қамтамасыз етуге болады. Маңызды қадам сонымен қатар соттарда өз құқықтарын қорғауға уақыт пен ресурстарды жұмсайтын құқық иелеріне өтемақы мәселелерін, соның ішінде олардың өкілдеріне ақы төлеуді шешу болып табылады. Бұл тәсіл тек ресми декларацияға ғана емес, сонымен қатар авторлық құқықты нақты жүзеге асыруға да ықпал етеді.

Қазіргі уақытта авторлық құқықтар мен сабақтас құқықтарды бұзудың ең көп тараған түрлері құқық иелерімен шарт жасаспай объектілерді пайдалану және туындыны пайдалану кезінде автордың аты-жөнін көрсетпеу болып табылады. Барлығы тауар белгілеріне өтінімдер келіп түсті. Мысалы, ағымдағы жылдың 9 айында тіркелген 17 мың зияткерлік меншік объектілерінің 8 мыңнан астамы-тауар белгілері. - Өнертабыстар саласында тамақ технологиясына, химияға және медицинаға қатысты өнертабыстарға ең көп өтінімдер беріледі. Мысалы, ашытылған сүт өнімдерін (құрт, былғары, қымыз) дайындау, протездер жасау, физиологиялық белсенді қосылыстар алу, Ауыл шаруашылығы комбайндарына арналған бөлшектер. Цифрлық технологиялардың дамуына байланысты ақпараттық технологиялармен байланысты, мысалы, медициналық техникаға арналған автоматтандырылған жүйелер - жүрекке арналған аппараттар, ультрадыбыстық және т. б. өтінімдер де белсенді түрде берілуде [2].

Сонымен, Қазақстанда құқық қолдану практикасында Татуластыру және келісу рәсімдерін қолдануды кеңейту үрдісі байқалады, бұл қазірдің өзінде өзінің тиімділігін дәлелдейді. Меншік құқығын қорғауды күшейтуге, сот жүктемесін оңтайландыруға және қылмыстық заңнаманы ізгілендіруге бағытталған Қазақстан Республикасының 2019 жылғы 21 қаңтардағы № 217-VI Заңымен өзгерістер енгізілді, оның ішінде Қазақстан Республикасының Азаматтық іс жүргізу кодексіне "дауды реттеудің соттан тыс тәртібі" термині Қосылды [3].

Қазақстан Республикасының Азаматтық іс жүргізу кодексі күшіне енген сәттен бастап 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап "дауды реттеудің сотқа дейінгі тәртібі"термині пайда болды. Бұдан басқа, патенттер, селекциялық жетістіктерді қорғау, тауарлық қызмет көрсету белгілері, қызмет көрсету белгілері және тауарлар шығарылған жерлердің атаулары туралы заңнамада медиация немесе төрелік рәсімдері арқылы дауларды реттеу мүмкіндігі көзделген. Осылайша, жаңа

өзгерістерге сәйкес, 2019 жылдың 21 қаңтарынан кейін дауларды шешу тек сотқа дейінгі тәртіпте ғана емес, соттан тыс тәртіпте де мүмкін болды.

Дауды шешудің сотқа дейінгі және соттан тыс тәртібі арасындағы айырмашылық тек теориялық қана емес, сонымен қатар практикалық маңызға ие. "Дауды шешудің сотқа дейінгі тәртібі" термині заңнамаға 2019 жылға дейін енгізілді, ал "дауды шешудің соттан тыс тәртібі" өзгерістер нәтижесінде пайда болды. М. К. Сүлейменов келіссөздер, медиация және төрелік сияқты дауларды шешудің баламалы әдістері біртұтас сипатқа ие және институттар шеңберінде біріктірілуі мүмкін екенін атап өтті: келіссөздер. Медиация (медиация).

Аралық (төрелік) талқылау.

Дауларды баламалы шешудің қалған әдістерін осы үш негізгі әдіске және тиісті институттарға бөлуге болады, деп хабарлайды М.К. Сүлейменов [4].

Зияткерлік меншік саласындағы даулар ерекше қызығушылық тудырады және сотқа дейінгі және соттан тыс тәртіпте қарастырылуы мүмкін. Бұл саланың зияткерлік меншік құқығының сипатына да, тиісті объектілерді пайдалану мүмкіндігіне де байланысты ерекше ерекшеліктері бар. Зияткерлік меншіктің әлемдік таралуы және объектілерді көшірудің жеңілдігі жағдайында талапкердің бұзушылықтарды тез арада тоқтата алуы және одан әрі рұқсатсыз пайдаланудың алдын алуы өте маңызды болады. Алайда, бұл ретте бұзушылықтардың тез жолын кесу қажеттілігін ғана емес, сонымен қатар бұзушылық фактісінің дәлелдерін қамтамасыз ету де маңызды.

Құқық иесі үшін залалды өтеуден гөрі бұзушылықтың тез жолын кесу, әсіресе сот процесінің ұзақтығын және талаптарды қанағаттандыру үшін жеткілікті мүлкі болмауы мүмкін сотталушыдан соманы өндіріп алудың қиындығын ескере отырып, маңызды болады. Алайда, талапкерге зияткерлік меншікті белгілі бір пайдалануға жедел тыйым салу мүмкіндігін берген кезде, негізсіз талаптардың алдын алу үшін жауапкердің мүдделерін қорғау тетіктерін қамтамасыз ету де маңызды.

Қазақстан Республикасы Азаматтық іс жүргізу кодексінің 135-бабына сәйкес 2019 жылғы 21 қаңтардан бастап сот бұйрығы сотқа дейінгі реттеу тәртібімен жасалған зияткерлік меншікке құқықтарды қорғау саласындағы даулар бойынша келісімдерді орындау үшін бұйрық іс жүргізу тәртібімен қаралуы мүмкін. Бұл медиативтік келісімдердің маңыздылығын көрсетеді және орындалмаған жағдайда оларды орындауды жеңілдетеді[5].

Заңда немесе шартта көзделген дауды шешудің сотқа дейінгі тәртібі белгілі бір рәсімдерге ие және келіссөздер, медиация және арбитраж сияқты дауларды шешудің балама әдістері негізгі әдістер болып табылады. Зияткерлік меншік саласындағы дауларды шешудің бұл тәсілі осы саланың ерекшелігін ескере отырып, дауларды тез және тиімді шешудің маңыздылығын атап көрсетеді.

Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 13 шілдедегі Заңының 22-1-бабы 2-тармағына сәйкес. № 422-І "селекциялық жетістіктерді қорғау туралы", сараптама

ұйымының селекциялық жетістікке патент беруге өтінімді қабылдамау туралы немесе патент беру туралы шешімдеріне қарсылықтар апелляциялық кеңеске жіберілуі мүмкін[6].

Сол заңның 23-бабының 1-тармағына сәйкес зияткерлік меншік саласындағы белгілі бір даулар сот тәртібімен қаралуы мүмкін. Бұл дауларға мыналар жатады:

Әртүрлілікке немесе тұқымға арналған авторлық даулар;

Патент иеленушіні белгілеу туралы даулар;

Патент иеленушінің айрықша пайдалану құқығын және басқа да мүліктік құқықтарын бұзу туралы даулар;

Селекциялық жетістіктерді пайдалануға лицензиялық шарттар жасасу және орындау туралы даулар;

Заңда көзделген өтемақыларды төлеу туралы даулар;

Шартқа сәйкес авторға сыйақы төлеу туралы даулар;

Патент беру туралы даулар;

7-1) патентті жарамсыз деп тану туралы даулар;

Мәжбүрлі лицензия беру туралы даулар;

Патенттен туындайтын құқықтарды қорғауға байланысты басқа даулар тармақшаларда аталғандарды қоспағанда, көрсетілген даулар 1), 2), 7), 8) және 9) 1-тармақтың бірінші бөлігі, егер бұл "Төрелік туралы" және "Медиация туралы" Қазақстан Республикасының заңдарына қайшы келмесе, тараптардың келісімі бойынша төрелік немесе медиация тәртібімен қаралуы мүмкін.

Ұсынылған деректерге сүйене отырып, жағдай өндіруші болып табылатын үшінші тұлғадан сатып алынған тауарларды қайта сату жағдайын сипаттайды және бұл ретте коммерциялық қайта сату мақсатында құқық иеленуші брендінің сұранысы ескеріледі. Негізгі қорытынды-өтемақы төлеу құқық иесінің зияткерлік құқықтар объектілеріне айрықша мүліктік құқықтарын бұзғаны үшін жауапкершілік шарасы болып табылады [7]

Осы тұрғыда өтемақы құқық иеленушінің мүліктік айрықша құқықтарын бұзғаны анықталған жағдайда, залалдың мөлшеріне және құқық бұзушының кінәсіне қарамастан төленеді. Құқықтарды бұзу Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасымен және Қазақстан Республикасы қатысатын халықаралық конвенциялармен қамтамасыз етілетін абсолютті құқықтар ретінде Зияткерлік мүліктік құқықтардың эксклюзивтілігіне негізделеді [8].

Осылайша, заңнама құқық иесінің қорғалуына кепілдік береді және өтемақы төлеу зияткерлік құқықтар бұзылған жағдайда санкциялардың тиімді құралы болып табылады. Осы тұрғыда сипатталған жағдайдың ерекшеліктерін ескере отырып, коммерциялық қайта сату жағдайында құқық иелерін қорғау

үшін құқықтарды бұзу фактісі мен заңнаманы қолданудың қатаңдығын дәлелдеудің маңыздылығын атап өту қажет.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зияткерлік меншік және мемлекет кепілдік берген заң көмегін көрсету салаларындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасының Заңы 2022 жылғы 20 маусымдағы № 128-VII ҚРЗ [электрондық ресурс] URL сілтеме;

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2200000128/info>

2. 17 тысяч объектов интеллектуальной собственности зарегистрировали казахстанцы в этом году [электрондық ресурс] URL сілтеме; <https://el.kz/ru/17-tysyach-obektov-intellektualnoy-sobstvennosti-zaregistrirovali-kazahstantsy-v-etom-godu-96139/>

3. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне меншік құқығын қорғауды күшейту, төрелік, сот жүктемесін оңтайландыру және қылмыстық заңнаманы одан әрі ізгілендіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасының Заңы 2019 жылғы 21 қаңтардағы № 217-VI ҚРЗ [электрондық ресурс] URL сілтеме; <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1900000217>

4. Сулейменов М.К. Внесудебное урегулирование споров в Казахстане: проблемы теории и практики // Вестник Института законодательства Республики Казахстан. № 3. 2013. С. 35-36.

5. Кодекс Республики Казахстан Гражданский процессуальный кодекс Республики Казахстан от 31 октября 2015 г. № 377-V// [электрондық ресурс] URL сілтеме; https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=34329053

6. Об охране селекционных достижений Закон Республики Казахстан от 13 июля 1999 года N 422-І.ν [электрондық ресурс] URL сілтеме; <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z990000422>

7. Серго А.Г. Медиация в спорах об интеллектуальной собственности // ИС. Авторское право и смежные права. 2017. № 1. С. 18.

8. Досудебный и внесудебный порядок урегулирования споров в сфере интеллектуальной собственности в Республике Казахстан Амангельды А.А. докт. юрид. наук, проф. кафедры гражданско-правовых дисциплин Евразийской юридической академии им. Д.А.Кунаева [электрондық ресурс] URL сілтеме; https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=37580083&pos=6;-108#pos=6;08&sdoc_params=text%3D%25D0%25B0%25D0%25B2%25D1%2582%25D0%25BE%25D1%2580%25D1%2581%25D0%25BA%25D0%25BE%25D0%25B5%2520%25D0

[%25BF%25D1%2580%25D0%25B0%25D0%25B2%25D0%25BE%26mode%3Dindoc%26to pic_id%3D37580083%26spos%3D1%26tSynonym%3D0%26tShort%3D0%26tSuffix%3D1 %26sort%3D2&sdoc_pos=0](#)

СОВРЕМЕННЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ АВТОРСКИХ ПРАВ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Аннотация. Данная работа посвящена актуальным вопросам современных механизмов защиты авторских прав в Республике Казахстан. Рассматривая досудебные и судебные методы разрешения споров в данной сфере, акцентируется внимание на интеллектуальной собственности. С учетом последних изменений в законодательстве особое внимание уделяется возможностям досудебного урегулирования споров в сфере интеллектуальной собственности. В работе также подчеркивается важность баланса интересов между правообладателями и правонарушителями, а также обсуждаются новые законодательные инструменты, такие как судебные постановления, направленные на предотвращение нарушений авторских прав. В заключение, данная исследовательская работа дает обзор эффективных механизмов защиты авторских прав в современном казахстанском законодательстве.

Ключевые слова: Авторское право, Интеллектуальная собственность, защита правообладателей, досудебное урегулирование споров, судебные приказы, медиация, современные механизмы защиты, законодательство Республики Казахстан, правовая защита, споры в области интеллектуальной собственности.

MODERN MECHANISMS OF COPYRIGHT PROTECTION UNDER THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Abstract. This work is devoted to topical issues of modern copyright protection mechanisms in the Republic of Kazakhstan. Considering pre-trial and judicial methods of dispute resolution in this area, attention is focused on intellectual property. Taking into account recent changes in legislation, special attention is paid to the possibilities of pre-trial settlement of disputes in the field of intellectual property. The paper also highlights the importance of balancing interests between copyright holders and offenders, and discusses new legislative tools, such as court rulings aimed at preventing copyright infringement. In conclusion, this research paper provides an overview of effective copyright protection mechanisms in modern Kazakh legislation.

Keywords: Copyright, Intellectual property, protection of copyright holders, pre-trial settlement of disputes, court orders, mediation, modern protection mechanisms, legislation of the Republic of Kazakhstan, legal protection, disputes in the field of intellectual property.